

JIRI LOUDA. EUROPÄISCHE STÄDTEWAPPEN. Genesis Verlagsanstalt Balzers 1969, 267 str. + 80 tabela.

U Švicarskoj izišla je ova ukusno opremljena knjiga, kojom si je autor postavio zadatak da popularizira heraldiku evropskih gradova, koja je do sada bila u svojoj cjelini dosta zanemarena. Ova namjera je autoru i grafičkom uredniku Adámeku, obojica češke narodnosti, potpuno uspjela. Autor je nakon uvoda, u kojem se najprije govori o postanku i razvitku gradskih grbova, dao vrlo instruktivan pregled o vrstama likova i njihovu značenju (str. 37—87) govoreći redom o građevinama, gospodaru grada, svecima i patronima grada, govorećim likovima, likovima koji se odnose na događaje ili legende, onima koji se odnose na zanimanje stanovnika, osobinama prirode, simbolima prava, slobode i vrlina, o grbovima s nejasnim likovima i o umnoženjima likova u grbu. Posebno je obrađeno pitanje gradskih grbova u vanevropskim zemljama.

U likovnom dijelu doneseno je na 80 tabli 320 grbova evropskih gradova skoro svih evropskih zemalja. Grbovi su u boji vrlo ukusno i heraldički vrlo znalački izvedeni. Dok se sa lijeve strane (od str. 94—252) nalazi popratni tekst, na desnoj strani prikazana su po četiri gradska grba abecednim redom prema njihovom današnjem službenom nazivu (prije upotrebljavana imena odn. nje-mački nazivi nekih mjesta stavljeni su u podnaslov). Radi izjednačenja izvedbe svih ovdje prikazanih grbova doneseni su samo njihovi štitovi bez ikakvih drugih dodataka (kruna, nakita, čuvara grbova i gesla).

320 grbova koji su prikazani u ovoj knjizi sretno su izabrani iz niza grbova gradova Evrope. Za taj izbor, u koji su ušli ravnomjerno i objektivno izabrani grbovi najrazličitijih gradova Evrope, treba možda osobito zahvaliti okolnosti, da je autor član naroda koji se nalazi u srcu našeg starog kontinenta. Time je prvi put, pored obilja grbova gradova iz germanskog i romanskog područja, bez diskriminacije ravnopravno zastupano i slavensko područje (62 grada, od toga 22 ruskih, 17 poljskih, 15 Čehoslovačkih i 8 iz Jugoslavije, dakle 1/5 od svih grbova).

Iz predgovora se razabire, da se autor poslužio suradnjom stručnjaka iz deset zemalja Evrope, od kojih se svojom potpunošću ističu skandinavske zemlje. Zanimljivo je odsustvo stručnih savjetnika iz Španije, Belgije, Luksemburga, Italije i čitave Srednje Evrope, te Balkana. Usprkos tome manjku grbovi najvažnijih gradova spomenutih zemalja dobro su zastupani u ovoj knjizi, likovi prikazanih grbova izraženi su vrlo uočljivo s ukusnim bojama. U popratnim tekstovima dane su kratke napomene o povijesnom razvitku grada kojeg je grb ovdje prikazan.

Ovdje ćemo se osvrnuti samo na grbove gradova Jugoslavije koji su publicirani u ovoj knjizi i na popratne tekstove koji se na njih odnose. U ovom djelu prikazano je slijedećih 8 grbova gradova Jugoslavije: Beograda, Dubrovnika, Karlova, Ljubljane, Rijeke, Splita, Zadra i Zagreba.

Beograd: grb uz male varijante dobar, boje dobre, osim vrata koja trebaju biti obojena naravnom a ne srebrnom bojom. Popratni tekst dobar, osim napomene 1807, a ne 1806. god.

Dubrovnik: grb odgovara uglavnom pravilnom grbu. Povijesni podaci o Dubrovniku djelomično su pravilni, no svakako bi trebalo ukloniti pogrešni navod da je Dubrovnik bio »samostalna luka« i zamijeniti ga sa državom. Autor bi nam trebao odgovoriti od kuda je uzeo podatak o podjeli grba sa feniksom u plavom polju koji da je podijelio Dubrovniku kralj Ladislav Postum g. 1456!

Karlovac: grb Karlovca pravilno je donesen, osim polja u kojem se nalazi hrvatski grb. Broj kocka je premalen 4×5 mjesto 5×5 . One počinju pogrešno sa prvom srebrenom a trebale bi početi crvenom! Karlovac nije stari kraljevski grad nego tvrđava, koji je gradom postao tek g. 1781. Tumačenja značenja pojedinih likova u grbu su točna osim tvrdnje, da tvrđava prikazuje Dubovac (ne Dubovar!) kod Karlovca, dok ona faktično prikazuje sam Karlovac.

Ljubljana: grb i popratni tekst su točni.

Rijeka: grb koji autor donosi kao grb Rijeke je okljaštren grb tog grada iz talijanske ere (1924—1943). Od 1659. kada je grad od cara Leopolda I. dobio poveljom gradski grb, pa do god. 1924. (aneksija Italiji) u grbu Rijeke nalazio se dvoglavi carski orao kako je i pravilno navedeno u tekstu. Jednu od tih glava uklonili su Talijani, da bi time carskog austrijskog orla pretvorili u talijanskog Savojskog! Povijesni podaci o Rijeci potpuno su krivi, pogotovo tvrdnja da je Rijeka bila od 1679. do 1718. kao »posebno područje« pod Mađarskom (trebalo bi stajati: 1779—1818, 1822—1848 i 1868—1918!) Od g. 1969. gradski grb Rijeke (prema statutu) jest: u crvenom polju na zelenom podnožju leži vrč iz kojeg teče u more voda (rijeka!).

Split: Grb i popratni tekst su točni.

Zadar: u ovdje navedenom grbu ima netočnosti u boji: mjesto plavog polja trebalo bi biti srebrno, a mjesto srebrenog konja trebalo bi biti crni konj. Krovovi sporednih tornjeva su plave boje. Konjanik (sv. Krševan) drži desnom rukom koplje sa zastavicom koja nije crvena sa srebrenim križem nego srebrna sa crvenim križem. Popratni tekst je pravilan.

Zagreb: autor je u ovoj knjizi donio stari grb Zagreba, onakav kakav nalazimo na pečatima od XIV stolj. na dalje, s jedinom razlikom što je zvijezdu i polumjesec, koji okružuju dvije sporedne kule grada, postavio mjesto u sredini, na uglove u vrhu štita, izostavivši i cvjetove koji ih okružuju u starom grbu. Od g. 1895. pa do danas u službenoj je upotrebi slijedeći grb: u modrom, na zelenom oblom tlu srebrni grad s tri kule, s kruništima, oblim ulaznim vratima sa polurešetkom i otvorenim vratima; svaka kula ima po jednu ključastu puškarnicu; s desna šesterokraka zlatna zvijezda, s lijeve srebrni polumjesec u rastu. Popratni tekst je pravilan osim tvrdnje, da je zid u dolnjem dijelu štita kasnijeg datuma što je krivo, jer se baš na najstarijim pečatima nalazi taj zid, koga nema na svim kasnijim grbovima grada Zagreba!

Toliko o grbovima osmero gradova Jugoslavije koji su publicirani u ovoj knjizi sa željom da bi ove primjedbe doprinjele da se isprave ove očite pogreške u eventualnom drugom izdanju ove lijepe knjige!

Pored već spomenutih gradova u tekstu su još kratko spomenute neke karakteristike u grbovima devet gradova u Jugoslaviji: Celja, Kikinde, Kotora, Maribora, Osijek, Pirana, Pule, Rovinja i Siska. Bilo bi poželjno da bar neki od tih grbova uđe u novo izdanje ove knjige ako do njega dođe!

B. Zmajčić